

МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра теорії та практики перекладу

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВДЗП 2.1.2. Сучасні лінгвістичні теорії
(шифр і назва навчальної дисципліни)

напрямок підготовки 035 Філологія
(шифр і назва напряму підготовки)

спеціальність «Переклад»
(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація _____
(назва спеціалізації)

факультет грецької філології та перекладу
(назва факультету)

Робоча програма з Сучасних лінгвістичних теорій _____

(назва навчальної дисципліни)

для студентів за напрямом підготовки 035 Філологія, спеціальністю Переклад _____.

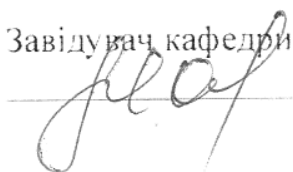
Розробники: кандидат філологічних наук, доцент, професор кафедри теорії та практики перекладу Шепітько Світлана Віталіївна

(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри теорії та практики перекладу _____

Протокол від "28" серпня 2020 року, № _____

Завідувач кафедри

Смирнова М. С.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 2	Галузь знань <u>Гуманітарні науки</u> (шифр і назва) Напрямок підготовки <u>035 Філологія</u> (шифр і назва)	Загальна (за вибором)	
Модулів – 2	Спеціальність: <u>Переклад</u>	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 3		6-й	-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання Бліц-конференція (виступ кожного до 10 хвилин) по проблемі свого наукового дослідження та його місця в сучасній науковій парадигмі.		Семестр	
Загальна кількість годин - 90		11-й	-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 6	Освітньо-кваліфікаційний рівень: <u>Магістр</u>	Лекції	
		14 год.	год.
		Практичні, семінарські	
		16 год.	год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		59 год.	год.
		Індивідуальні завдання:	
		1 год.	
Вид контролю:			
екз. / залік			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Програма курсу розроблена на основі новітніх досліджень і містить також огляд основних лінгвістичних напрямів розвитку мовознавства.

Метою курсу є ознайомлення студентів старших курсів філологічних факультетів з основними лінгвістичними парадигмами та сучасними когнітивними дослідженнями. Задля досягнення цієї мети розв'язуються такі **завдання**:

- моделюється та пояснюється фрейм поступового руху розвитку лінгвістики;
- дефінуються основні сучасні парадигми, їх задачі, гіпотези, методи;

- дається огляд історії когнітивної парадигми, основні її напрями;
- поглиблено розглядається когнітивна семантика, дефінуються оперативні одиниці когнітивного аналізу;

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати**:

1. Основні наукові парадигми лінгвістики.
2. Основні тенденції сучасних лінгвістичних студій.
3. Основні концепції когнітивно-дискурсивної парадигми.
4. Основні теорії когнітивної семантики.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **вміти**:

1. Вірно формулювати основні теоретичні проблеми лінгвістики.
2. Застосовувати термінологічний апарат дисципліни під час критичного аналізу теоретичного матеріалу, його коментування.
3. Розрізняти традиційні та інноваційні підходи в семасіологічних дослідженнях.
4. Пояснити практичне впровадження теорій когнітивної семантики у сучасні лінгвістичні дослідження.
5. Самостійно застосовувати методологічний апарат фреймової семантики у процесі побудови когнітивних моделей.

У курсі вивчення дисципліни формуються наступні **спеціальні (фахові, предметні) компетентності**:

1. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.
2. Організовувати процес свого навчання й самоосвіти.
3. Розуміти фундаментальні принципи буття людини, природи, суспільства.
4. Співпрацювати з колегами, представниками інших культур та релігій, прибічниками різних політичних поглядів тощо.
5. Розуміти основні проблеми філології та підходи до їх розв'язання із застосуванням доцільних методів та інноваційних підходів.

Студенти під час курсу опановують наступні **програмні результати навчання**, зокрема можуть:

- Розуміти фундаментальні принципи буття людини, природи, суспільства.
- Організовувати процес свого навчання й самоосвіти.
- Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.
- Вільно спілкуватися з професійних питань із фахівцями та нефхівцями державною та іноземною(ими) мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної міжкультурної комунікації.

3. Програма навчальної дисципліни

ТЕМА 1. Історія лінгвістичних досліджень.

- 1.1. Наукова парадигма та її складові. Зміна наукових парадигм та поняття епистеми.
- 1.2. Допарадигматичний етап у розвитку лінгвістики. Мовознавство. Філософія.
- 1.3. Парадигми лінгвістики: порівняльне-історичне мовознавство, структуралізм, генеративізм.
- 1.4. Парадигми лінгвістики: функціоналізм, когнітивний та комунікативний аспекти мови.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

ТЕМА 2. Становлення когнітивних досліджень мови.

- 2.1. Когнітивні дослідження в загальному контексті лінгвістичних досліджень.
- 2.2. Когнітивні дослідження як складові когнітології.
- 2.3. Нейролінгвістика, психолінгвістика, когнітивна лінгвістика.
- 2.4. Формальний та семантичний аспекти когнітивної лінгвістики.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3

ТЕМА 3. Когнітивна семантика.

- 3.1. Когнітивна семантика: мета, завдання, методи. Концептуальний аналіз та семантичний аналіз. Концептуальні моделі та когнітивні моделі.
- 3.2. Дослідження бази даних. Теорія семантичних примітивів. Теорія прототипів.
- 3.3. Фреймова семантика та конструкційна граматика. Теорія іконізму.
- 3.4. Аналіз когнітивних операцій. Теорія перспектив. Когнітивна граматика. Теорія концептуальної метафори. Теорія концептуальної інтеграції.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усьог о	у тому числі					усьог о	у тому числі				
		л	П	лаб	інд	с.р		л	п	лаб	інд	с.р
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Історія лінгвістичних досліджень.												
Тема 1. Наукова парадигма та її складові. Зміна наукових парадигм та поняття епистеми. Допарадигматичний етап у розвитку лінгвістики. Мовознавство. Філософія.	15	2	3			10						
Тема 2. Парадигми лінгвістики: порівняльно-історичне мовознавство, структуралізм, генеративізм. Парадигми лінгвістики: функціоналізм, когнітивний та комунікативний аспекти мови.	15	3	2			10						
Разом за змістовим	30	5	5		0	20						

модулем 1													
Змістовий модуль 2. Становлення когнітивних досліджень мови													
Тема 1. Когнітивні дослідження в загальному контексті лінгвістичних досліджень. Когнітивні дослідження як складові когнітології.	15	2	3			0	10						
Тема 2. Нейролінгвістика, психолінгвістика, когнітивна лінгвістика. Формальний та семантичний аспекти когнітивної лінгвістики	15	3	2			0	10						
Разом за змістовим модулем 2	130	5	5			0	20						
Змістовий модуль 3. Когнітивна семантика.													
Тема 1. Когнітивна семантика: мета, завдання, методи. Концептуальний аналіз та семантичний аналіз. Концептуальні моделі та когнітивні моделі. Дослідження бази даних. Теорія семантичних примітивів. Теорія прототипів.	15	2	3			1	9						
Тема 2. Фреймова семантика та конструкційна граматики. Теорія іконізму. Аналіз когнітивних операцій. Теорія перспектив. Когнітивна граматики. Теорія	15	2	3				10						

концептуальної метафори. Теорія концептуальної інтеграції												
Разом за змістовим модулем 3	30	4	6		1	19						
Усього годин	90	14	16		1	59						
Модуль 2												
ІНДЗ			-	-		-			-	-	-	
Усього годин												

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Історія розвитку лінгвістичних вчень.	2
2	Історія розвитку лінгвістичних вчень.	2
3	Становлення когнітивного дослідження мови.	2
4	Дослідження бази даних.	5
5	Аналіз когнітивних операцій.	5

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Підготувати доповідь по одній з тем курсу.	20
2	.Інтернет - пошук нової інформації з питань когнітивної лінгвістики (когнітивної семантики) і підготовка доповіді по результатам пошуку.	39
	Разом	59

9. Індивідуальні завдання

Бліц-конференція (виступ кожного до 10 хвилин) по проблемі свого наукового дослідження та його місця в сучасній науковій парадигмі.

10. Методи навчання

Основною формою введення теоретичних питань курсу є лекційна. Остаточне з'ясування та усвідомлення матеріалу має досягатися під час самостійної роботи студентів. Закріпленню матеріалу сприяє фронтальне опитування найважливіших питань теоретичного курсу на початку кожної лекції. Закріплення матеріалу здійснюється індуктивним та дедуктивним методом під час роботи студентів над різним ілюстративним матеріалом. Студенти здійснюють добір ілюстративного матеріалу на різні теми теоретичного курсу, що значно сприяє свідомому засвоєнню та практичному оволодінню способами когнітивного аналізу одиниць різних лінгвістичних рівнів.

11. Методи контролю

Основним засобом контролю засвоєння теоретичних питань курсу та оволодіння способами відтворення значень змістових одиниць різних мовних рівнів є фронтальне та індивідуальне опитування, обговорення найважливіших тем на лекціях. Найважливішим засобом контролю знань і практичних умінь студентів є короткі письмові диктанти на дефініцію основних одиниць методологічного аналізу.

Студенти, які успішно склали всі семінарські заняття, брали активну участь в обговоренні теоретичних питань, виконували якісно і повно всі аудиторні та самостійні завдання та писали підсумкову контрольну роботу не нижче, ніж на “добре”, одержують залік автоматично. Решта студентів складають залік з усного теоретичного курсу індивідуально.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота						Сума
Змістовий модуль №1-2			Змістовий модуль № 3			
T1-2	T3-4	T5-6	T7	T8	T9	100
20	20	20	10	15	15	

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи, практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення конспекти лекцій, підручники

14. Рекомендована література Базова

1. Дем'янков В.З. Когнитивная лингвистика как разновидность интерпретирующего подхода / В.З. Дем'янков // Вопросы языкознания. - 1994. - №4.
2. Жаботинская С.А. Концептуальная картина мира человека в контексте когнитивистики / С.А. Жаботинская // Сознание как условие форм жизнедеятельности человека. - Алматы: Изд-во АГУ, 1996.

3. Жаботинская С. А. Когнитивная лингвистика: принципы концептуального моделирования / С. А. Жаботинская //Лінгвістичні студії. - Черкаси, 1997. -Вип. 2.
- 4.Жаботинская С.А. Концептуальный анализ: типы фреймов / С. А. Жаботинская // Вісник Черкаського ун-ту. Сер. Філолог, науки. - Черкаси, 1999. -Вип. 11.
5. Картина мира: лексикон и текст. - М.: Изд-во Моск. гос. лингв. ун-та, 1991.
6. Кацнельсон С.Д. Заметки о падежной теории Ч. Филлмора/ С.Д. Кацнельсон // Вопросы языкознания. - 1988. -№1.
7. Кубрякова Е. С. Части речи в ономаσιологическом освещении/ Е. С. Кубряков. -М.: Наука, 1978.
8. Кубрякова Е. С. Динамическое представление синхронной системы языка//Гипотеза в современной лингвистике/ Е. С Кубрякова. - М.: Наука, 1980.
9. Кубрякова Е. С. Типы языковых значений. Семантика производного слова/ Е. С. Кубрякова. - М.: Наука, 1981.
10. Кубрякова Е. С. Номинативный аспект речевой деятельности/ Е. С. Кубрякова. -М.: Наука, 1986.
11. Кубрякова Е. С. Словоупотребление как процесс номинации и его отличительные формальные и содержательные характеристики/ Е. С. Кубрякова // Теоретические основы словоупотребления и вопросы создания сложных лексических единиц. - Пятигорск: ПГПИИЯ, 1988.
12. Кубрякова Е. С. Введение / Е. С. Кубрякова //Человеческий фактор в языке. Язык и порождение речи. - М.: Наука, 1991.
13. Кубрякова Е. С. Эволюция лингвистических идей во II половине XX века/ Е. С.Кубрякова //Язык и наука конца XX века. - М.: Рос. гуман. ун-т, 1995.
14. Кубрякова Е. С., Демьянков В.З., Панкрац Ю.Г., Лузина Л.Г. Краткий словарь когнитивных терминов/ Е. С. Кубрякова, В.З. Демьянков, Ю.Г. Панкрац, Л.Г. Лузина. - М.: Наука, 1996.
15. Кубрякова Е.С. Части речи с когнитивной точки зрения/ Е. С. Кубрякова. -М.: РАН, 1997.
16. Лакофф Дж. Лингвистические гештальты/ Дж. Лакофф // Новое в зарубежной лингвистике. - Вып. 10. - М.: Прогресс, 1981.
17. Лакофф Дж. Когнитивное моделирование/ Дж. Лакофф //Язык и интеллект. -М.: Наука, 1995.
18. Лингвистический энциклопедический словарь / под общ. ред. В.Н.Ярцевой. -М.: Сов. энциклопедия, 1990.
19. Логический анализ языка. Культурные концепты. - М.: Наука, 1991.
20. Логический анализ языка. Модели действия. - М.: Наука, 1992.
21. Логический анализ языка. Образ человека в зеркале языков и культур. - М.: Наука, 1998.
22. Лосев А.Ф. Знак. Символ. Миф/ А.Ф. Лосев. - М.: Изд-во Московского университета, 1982.
23. Минский М. Фреймы для представления знаний / М. Минский. - М.: Наука, 1979
24. Моррис Ч. У. Основания теории знаков / Ч. У. Моррис //Семиотика. - М.: Радуга, 1983.
25. Никитин М.В. Основы лингвистической теории значения/ М.В. Никитин. -М.: Наука, 1988.
26. Никитина С. Е. О концептуальном анализе в народной культуре/ С. Е. Никитина //Логический анализ языка. Культурные концепты. - М.: Наука, 1991.
27. Ольшанский И. Г. Когнитивные аспекты лексической многозначности/ И. Г. Ольшанский //Филологические науки. -1995. -№5.
28. Рахилина Е.В. Основные идеи когнитивной семантики/ Е.В. Рахилина //Фундаментальные направления в современной американской лингвистике.- М.: Изд-во МГУ, 1997.
29. Селиванова Е. А. Теоретические основы когнитивной ономаσιологии/ Е. А. Селиванова //Вісник Черкаського університету. - Черкаси, 1999а. -Вып. 11.

30. Селиванова Е. А. Принципы концептуального анализа/ Е. А. Селиванова //Актуальные проблемы менталингвистики. - К.- Ч.: БРАМА, 1999.
31. Селіванова О. О. Принципи сучасних лінгвістичних досліджень/ О. О. Селіванова //Лінгвогеографія Черкащини. -К: Знання, 2000.
32. Скрэгг Г. Семантические сети как модели памяти/ Г. Скрэгг // Новое в зарубежной лингвистике. - Вып 12. - М.: Радуга, 1983.
33. Солсо Р.Л. Когнитивная психология/ Р.Л. Солсо - М.: Наука, 1996.
34. Филлмор Ч. Дело о падеже/ Ч. Филлмор //Новое в зарубежной лингвистике. - Вып. 14. - М.: Прогресс, 1981.
35. Фрумкина Р. М. Концептуальный анализ с точки зрения лингвиста и психолога/ Р. М. Фрумкина //Научно-техническая информация. - М., 1992. -Сер.2.-№3.
36. Ченки А. Современные когнитивные подходы к семантике/ А. Ченки // Вопросы языкознания. - 1996. - №2.
37. Эко У. Отсутствующая структура. Введение в семиологию/ У. Эко. - М.: Петрополис, 1998.
38. Этнопсихолінгвістика. - М.: Наука, 1988.

Допоміжна

1. Chafe W.I. Repeated Verbalizations as Evidence for the Organization of Knowledge/ W.I. Chafe //Preprints of the Plenary Session Papers: XIV International Congress of Linguists. - Berlin, 1987.
2. Chomsky N. Linguistics and Adjacent Fields: a Personal View/ N. Chomsky // The Chomsky an turn. - Cambridge: Mass, press, 1991.
3. Cognitive Linguistics in the Redwoods. The Expansion of a New Paradigm in Linguistics. Ed.by E. Casad. - N.Y., 1996.
4. Cognitive Linguistics: Foundations, Scope, and Methodology. Ed. by T. Janssen, G. Redeker. - Berlin, N. Y.: Mouton de Gruyter, 1999.
5. Dirven R., Verspoor L. Cognitive Exploration of Language and Linguistics/ R. Dirven, L. Verspoor. -Amsterdam, Philadelphia: Benjamins P.C., 1998.
6. Eco U. The Role of the Reader (Explorations in the Semiotics of Texts)/ U. Eco. - Bloomington, L.: Indiana Univ. Press, 1979.
- 7 Fauconnier G. Mental Spaces/ G. Fauconnier. - Cambridge: M IT Press, 1985.
8. Fauconnier G. Mapping in Thought and Language/ G. Fauconnier. - Cambridge: Cambridge University Press, 1997.
9. Fauconnier G. Methods and generalizations/ G. Fauconnier //Cognitive Linguistics: Foundations, Scope, and Methodology. Ed. by Theo Janssen, G. Rederer. -Berlin, N. Y.: Mouton de Gruyter, 1999.
10. Fodor J.A. Connectionism and cognitive architecture/ J.A. Fodor //Cognition. -1988. -№88.
11. Jackendoff R. Semantics and Cognition/ R. Jackendoff . - Cambridge: Cambridge University Press, 1983.
12. Jackendoff R. Sense and Reference in a Psychologically Based Semantics / R. Jackendoff //Talking minds. - Cambridge: Mass, press, 1984.
13. Jackendoff R. What is a concept?/ R. Jackendoff //Frames, Fields, and Contrasts. New Essays in Semantics find Lexical Organization. - Hillsdale, 1992.
14. Jackendoff R. Patterns in the Mind. Language and Human Nature/ R. Jackendoff. -N.Y., 1994.
15. Johnson-Laird P. N. Menial Model in Cognitive Science/ P. N. Johnson-Laird //Cognitive Science. - 1984. - V.4.
16. Johnson-Laird Ph.N. The Computer and the Mind: an Introduction to Cognitive Science/ P. N. Johnson-Laird. - Cambridge Press, 1988.
17. Kirkeby O.F. Cognitive Science/ O.F. Kirkeby //The encyclopedia of Language and Linguistics. - Oxford, 1994. - Vol. 2.

18. Lakoff G., Johnson M. *Metaphors We Live By*/ G. Lakoff, M. Johnson. - Chicago, London, 1980.
19. Lakoff G. *Women, Fire and Dangerous Things: What Categories Reveal about the Mind*/ G. Lakoff. - Chicago, 1987.
20. Lakoff G. *The Invariance Hypothesis: Is Abstract Reason Based on Imageschemas?*/ G. Lakoff // *Cognitive Linguistics*. - 1990. - №1.
21. Lakoff G., Johnson M. *Philosophy in the Flesh: The Embodied Mind and its Challenge to Western Thought*/ G. Lakoff, M. Johnson . - N. Y.: Basic Books, 1998.
22. Langacker R.W. *Foundation of Cognitive Grammar*/ R.W. Langacker. - Vol. 1. *Theoretical prerequisites* - Standford, 1987.
23. Langacker R. W. *An Overview of Cognitive Grammar*/ R.W. Langacker // *Topics in Cognitive Linguistics*. —Amsterdam, 1988.
24. Langacker R. W. *Grammar and Conceptualization (Cognitive Linguistics Research 14)*/ R.W. Langacker. - Berlin/N.G.' Mouton de Gruyler, 1999.
25. Lipka L. *An Outline of English Lexicology*/ L. Lipka. - Tubingen, 1990.
26. Mandelblit N. *Grammatical Blending: Creative and Schematic Aspects in Sentence Processing and Translation*. - Ph. D. diss., University of California. - San Diego, 1997.
27. Mc Shane J. *Cognitive Development*/ J. Mc Shane. -Cambridge: Mass., 1991.
28. *Meaning and Prototypes. Studies in linguistic categorization*. Ed. by Tsohatzidis S.h. - L, N. Y., 1990.
29. *Metaphor and symbolic activity*. - Mahwah, 1995. - Vol. 10. -JVb3.
30. *Metaphor and Thought*. - Cambridge: Press, 1993.
31. Minsky M. *The Society of Mind*/ M. Minsky. -N. Y., 1988.
32. Nuyts J. *Aspects of a Cognitive -pragmatic Theory of Language. On Cognition, Functionalism and Grammar*/ J. Nuyts . -Amsterdam, 1992.
33. Paivio A. *Mental Representations. A Dual Coding Approach*/ A. Paivio. -N.Y.,1986.
34. Rosch E. *Prototype Classification and Logical Classification: The Two Systems*/ E. Rosch .- 1981.
35. Rudzka-Ostyn B. *Topics in Cognitive Linguistics*/ B.Rudzka-Ostyn . - Amsterdam: Benjamins, 1988
36. Shank R., Abelson R. *Scripts, Plans, Goals and Understanding*/ R. Shank, R. Abelson. - Hillsdale, 1977.
37. Sweetser E. *Compositionality and blending: semantic composition in a cognitively realistic framework*/ E. Sweetser // *Cognitive Linguistics: Foundations, Scope, and Methodology*. Ed. by Theo Janssen, G. Rederer. - Berlin, N. Y.: Mouton de Gruyter, 1999.
38. Wierzbicka A. *Lexicography and conceptual analysis*/ A. Wierzbicka. - Ann Arbor, 1985.
39. Wierzbicka A. *Semantic, Culture and Cognition*/ A. Wierzbicka // *Universal Human Concepts in Culture: Specific Configurations*. -N. Y. Oxford, 1992.
40. Wierzbicka A. *Semantics. Primes and Universals*/ A. Wierzbicka. - Oxford: Ox. Univ Press, 1996.

15. Інформаційні ресурси

Забезпечення для дистанційної форми навчання –на платформі МДУ

